

JUSTITSMINISTERIET

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K
DK Danmark

Dato: 26. september 2023
Kontor: Politikontoret
Sagsbeh: Freja Bache Linnebjerg
Loop
Sagsnr.: 2023-0030-8651
Dok.: 2882132

Besvarelse af spørgsmål nr. 537 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 537 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 4. april 2023. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Karina Lorentzen Dehnhardt (SF).

Peter Hummelgaard

/

Maria Carlsson

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

T +45 7226 8400

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Spørgsmål nr. 537 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg:

”Vil ministeren oplyse, hvorvidt danske myndigheder ved behandlingen af klager og anmeldelser om vold eller overdreven magtanvendelse begået af polititjenestemænd anvender bevisstandarder, der svarer til de bevisstandarder, som EMD har forudsat i sine afgørelser vedrørende EMRK artikel 3 gennem de seneste godt 20 år, herunder i præmis 83 i *Bouyid mod Belgien* afgjort af EMD den 28. september 2015 under sagsnummer 23380/0, hvori EMD bl.a. anfører: “On this latter point the Court has explained that where the events in issue lie wholly, or in large part, within the exclusive knowledge of the authorities, as in the case of persons within their control in custody, strong presumptions of fact will arise in respect of injuries occurring during such detention. The burden of proof is then on the Government to provide a satisfactory and convincing explanation by producing evidence establishing facts which cast doubt on the account of events given by the victim”?.”

Svar:

Den Europæiske Menneskerettighedskonventionens (EMRK) artikel 3 forbyder bl.a. umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. EMRK artikel 1 pålægger de kontraherende stater at sikre enhver person under deres jurisdiktion konventionens rettigheder. Hvis en person fremfører en rimeligt begrundet påstand om, at vedkommende uretmæssigt og i strid med EMRK artikel 3 har været udsat for alvorlig mishandling begået af politiet eller andre myndighedspersoner, følger det forudsætningsvist af EMRK artikel 3 sammenholdt med artikel 1, at der skal foretages en effektiv og officiel undersøgelse af forholdene, jf. Jon Fridrik Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere*, 6. udgave (2023), side 310.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (Domstolen) har ved bl.a. dom af 28. september 2015 i sagen *Bouyid mod Belgien* angivet et særligt princip, som finder anvendelse i sager om krænkelse af borgerens rettigheder efter EMRK artikel 3, hvor kun myndighederne har viden om de omtvistede begivenheder eller dele deraf. Staten skal i sådanne sager give en tilfredsstillende og overbevisende forklaring ved at fremlægge beviser, der fastslår fakta, som rejser tvivl om klagers beskrivelse af begivenhederne.

Hvis der på baggrund af myndighedernes undersøgelse af forholdene vurderes at foreligge en krænkelse, har den pågældende borger krav på oprejsning. Oprejsning kan bestå i, at der søges gjort et tjenstligt eller strafferetligt

ansvar gældende mod den eller de involverede myndighedspersoner, eller at den pågældende borger kan opnå kompensation i form af erstatning og vejledes behørigt om adgangen dertil.

Domstolen har udtalt, at statens ansvar under EMRK, som udspringer af handlinger foretaget af dens organer, repræsentanter og ansatte, ikke er at forveksle med de nationale juridiske spørgsmål om individuelt strafferetligt ansvar, der undersøges ved de nationale domstole, jf. Domstolens dom af 10. juli 2011 i sagen *Avsar mod Tyrkiet*, præmis 284. I den forbindelse bemærkes, at det fornævnte særlige princip ikke herved er det samme, som skal anvendes ved vurderingen af, hvorvidt der kan gøres et strafferetligt ansvar gældende over for den enkelte polititjenestemand. Det almindelige strafferetlige princip om, at enhver rimelig begrundet tvivl skal komme den tiltalte til gode, gælder således også i sager mod polititjenestemænd og andre myndighedspersoner.

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Den Uafhængige Politiklagemyndighed (Politiklagemyndigheden) om, hvordan klager og anmeldelser om vold eller overdreven magt anvendelse begået af polititjenestemænd behandles. Politiklagemyndigheden har oplyst følgende:

”Når Politiklagemyndigheden undersøger en adfærdsklagesag eller efterforsker en straffesag, iværksættes en så tilbundsgående undersøgelse/efterforskning, som det er muligt i den konkrete sag. Politiklagemyndigheden undersøger/efterforsker herunder, om der kan tilvejebringes oplysninger, der med den fornødne bevismæssige sikkerhed understøtter eller afkræfter klagerens/anmelders beskrivelse/opfattelse af episoden.

Hvilke undersøgelses- eller efterforskningsskridt, der iværksættes, afhænger af den konkrete sag. Når Politiklagemyndigheden indleder undersøgelse/efterforskning i en klage/anmeldelse, vurderes det i samarbejde mellem en efterforsker og en jurist, hvilke efterforskningsskridt der skal iværksættes.

De efterforskningsskridt, der typisk foretages, er afhøring af klager/anmelder, afhøring af vidner, indhentelse af videooptagelser og videoovervågning, indhentelse af lydfiler og radiokorrespondance, indhentelse af lægelige oplysninger, afhøring af indklagede/anmeldte og indhentelse af sagsmateriale fra politikredsen.

I straffesager forestår Politiklagemyndigheden efterforskningen i sagen, jf. retsplejelovens § 1020 a, stk. 2, hvorefter Politiklagemyndigheden sender en redegørelse i sagen til statsadvokaten med henblik på statsadvokatens afgørelse af tiltalespørgsmålet. Redegørelsen indeholder en gennemgang af efterforskningen og oplysninger om de faktiske omstændigheder af betydning for sagens afgørelse, og redegørelsen indeholder som udgangspunkt også en vurdering af vægtningen af de fremkomne beviser.

I adfærdsklagesager træffer Politiklagemyndigheden endelig afgørelse, jf. retsplejelovens § 1019 m. Politiklagemyndigheden lægger i den forbindelse som nævnt ovenfor vægt på, om de tilvejebragte oplysninger i sagen understøtter eller afkræfter klagen. Det kan oplyses, at beviskravene i adfærdsklagesager er høje og nærmer sig beviskravene for domfældelse i straffesager, hvor princippet om, at enhver rimelig begrundet tvivl skal komme den tiltalte (i adfærdsklager den indklagede) til gode, finder anvendelse. Dette skal blandt andet ses i lyset af, at Politiklagemyndighedens afgørelser er endelige, og at udtalelse af kritik kan have tjenstlige konsekvenser for den indklagede.

Politiklagemyndigheden kan desuden oplyse, at der i Politiklagemyndighedens årsberetninger (tilgængelige på Politiklagemyndighedens hjemmeside) fremgår referater af sager, som myndigheden har undersøgt/efterforsket.

Det kan endvidere oplyses, at Institut for Menneskerettigheder har iværksat en undersøgelse af den danske politiklageordning med temaet ”Hvordan Politiklagemyndigheden foretager en effektiv efterforskning og vurdering af, om en borger er blevet behandlet i strid med forbuddet mod nedværdigende, umenneskelig behandling eller tortur efter Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 3.

Politiklagemyndigheden er i løbende dialog med instituttet i forbindelse med undersøgelsen og har indtil videre bl.a. bidraget til undersøgelsen ved at deltage i møder med instituttet, ved at give instituttet information og materiale om myndighedens sagsbehandlingsprocesser samt ved at imødekomme instituttets anmodning om aktindsigt i et bredt udsnit af Politiklagemyndighedens sager. Instituttet har endvidere i marts 2023 foretaget interviews af 11 medarbejdere i Politiklagemyndigheden.”

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet også indhentet en udtalelse fra Rigsadvokaten om, hvordan klager og anmeldelser om vold eller overdreven magtanvendelse begået af polititjenestemænd behandles. Rigsadvokaten har oplyst følgende:

”Klager og anmeldelser om vold eller overdreven magtanvendelse begået af polititjenestemænd behandles af Den Uafhængige Politiklagemyndighed. I straffesager forestår Politiklagemyndigheden efterforskningen i sagen, jf. retsplejelovens § 1020 a, stk. 2, hvorefter Politiklagemyndigheden sender en redegørelse i sagen til statsadvokaten med henblik på afgørelse af tiltalespørgsmålet.

Ved behandling af klager over statsadvokatens afgørelse om ikke at rejse tiltale i sager om vold eller overdreven magtanvendelse begået af polititjenestemænd bruger Rigsadvokaten i sin vurdering af, om der er foretaget de fornødne efterforsknings-skridt, bl.a. principper tilsvarende det, der fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom i sagen Bouyid mod Belgien.

Såfremt statsadvokaten rejser tiltale i sagen, vil retten tage stilling til beviserne i sagen i medfør af navnlig retsplejelovens kapitel 78, herunder § 880 som omhandler bevisbedømmelsen.

Ved en domfældelse vil det være muligt for forurettede at få behandlet eventuelle erstatningskrav, herunder et erstatningskrav for tort, under selve straffesagen, jf. retsplejelovens kapitel 89, herunder §§ 991-992 om påtale af borgerlige krav under straffesager. Såfremt straffesagen i øvrigt måtte give anledning til erstatningskrav vil principper tilsvarende det, der fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom i sagen Bouyid mod Belgien i fornødent omfang indgå i behandlingen af sådanne krav.”

Justitsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet desuden indhentet en udtalelse fra Rigspolitiet om, hvordan erstatningssager uden for strafferetsplejen behandles:

”Rigspolitiet kan oplyse, at politikredsene i 1. instans bl.a. træffer afgørelse om erstatningskrav fra borgere, som ikke er omfattet af retsplejelovens kapitel 93 a – dvs. erstatningskrav uden for strafferetsplejen. Disse erstatningssager kan påklages til Rigspolitiet. Rigspolitiet træffer afgørelse i 1. instans i sager om erstatningskrav fra private for skader forvoldt af Rigspolitiets ansatte. Disse sager kan i stedet påklages til Justitsministeriet.

Politiets behandling af borgeres sager om erstatningskrav uden for strafferetsplejen sker i henhold til cirkulære nr. 9651 af 1. juli 2021 om politiets behandling af erstatningskrav fra private (herefter cirkulæret).

Det følger bl.a. af § 3 i cirkulæret, at politikredsene og Rigspolitiets beslutninger om erstatningskrav træffes på grundlag af dansk rets almindelige erstatningsregler, herunder erstatningsansvarsloven. Politiet er som følge heraf ansvarlig for skader eller tab, der skyldes fejl og forsømmelser fra politiets side, hvis disse fejl og forsømmelser er årsag til den skade eller det tab, der er indtrådt, ligesom skaden eller tabet skal være påregneligt. Den erstatningssøgende skal endvidere kunne dokumentere sit tab.

Hvis en borger anmoder politikredsene eller Rigspolitiet om erstatning for krænkelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK), vil politikredsene og Rigspolitiet i behandlingen af et sådant erstatningskrav i relevant og fornødent omfang inddrage praksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD), herunder at der f.eks. er en videre adgang til tortlignende godtgørelse ("non-pecuniary damage") for overtrædelse af EMRK end efter de almindelige danske erstatningsretlige regler."